

הוספה בשורת הגאולה

ל.ב.

ויש להוסיף ולהדגיש הקשר והשייכות דאהבת ישראל להגאולה העתידה – לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא ע"י ביטול סיבת הגלות (שבא ע"י ההיפך דאהבת ישראל¹), שהרי בעמדנו לאחרי סיום מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, לאחרי סיום כל מ"ב המסעות ב"מדבר העמים"², נמצאים כבר "על ירדן ירחו"³ (דרגתו של משיח ד"מורח ודאין"⁴), על סף הגאולה, בודאי שכבר נתתקנה סיבת הגלות, ולכן, ההדגשה דאהבת ישראל היא – בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחי' היחידה (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח⁵, יחידה הכללית⁶.

(משיחות ש"פ מסות-מסעי, ב' מנחם-אב תנש"א)

- 1) ראה יומא ט, ב.
- 2) ראה לקו"ת פרשתנו פה, ג ואילך.
- 3) פרשתנו לג, מח.
- 4) סנהדרין צג, ב. וראה לקו"ת פרשתנו פט, ב.
- 5) כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב" שקאי על מלך המשיח, קאי גם על כאו"א מישראל שנמשל לכוכב, כיון שבכאו"א מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח (ראה לקו"ש ח"ב ע' 599. וש"נ).
- 6) רמ"ז לזח"ב מ, ב. ולזח"ג רס, ב. ועוד.

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מטות-מסעי

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כח

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

י. נחלת שבט לוי – מעין לעתיד לבוא

בכל זאת אין הדברים ברורים לחלוטין. כי בידועו שעיקר נחלתם של ישראל צריך להיות בארץ כנען, מדוע ירצה בן לוי לגור בעבר הירדן? ובמיוחד, שאנו רואים, שבט לוי לא הצטרף⁸⁸ לחטא המרגלים⁸⁹ כשאר ישראל – ובודאי היה להם רצון עז להכנס לארץ ישראל! אך לפי המבואר לעיל לגבי חצי שבט מנשה, מובן, שהיא הנותנת – וביתר הדגשה: כאמור לעיל, שקבלת נחלה בעבר הירדן נחשבת לבתלי רצויה, הוא רק כאשר הדבר נעשה כבני גד ובני ראובן, אשר רצו בכך משום ש, "חבבו את ממונם". אך עצם נטילת חלק בעבר הירדן עשויה, להיפך, להוות דוגמא לירושת הארץ לעתיד לבוא, כדלעיל. ומשום כך, אדרבה: דוקא אצל שבט לוי, שלא נכשלו בחטא המרגלים, כי חבבו ביותר את הארץ, כמנשה⁹⁰, דוקא אצלם היתה ישיבה בארץ בדומה לירושה לעתיד לבוא, שקבלו ערים לשבת גם בעבר הירדן, ולא רק בארץ כנען לגבולותיה⁹¹.

(משיחות ש"פ צו תשמ"ה; ש"פ מסעי תשמ"א)

88 ראה רש"י במדבר א, מט (וראה דברי דוד ועוד שם). רש"י שלח יד, כט. וראה באר מים חיים ודברי דוד ועוד לפרש"י דברים א, כג. ואכ"מ.
89 שנו"י היתה טענת משה לבני גד ובני ראובן, "כה עשו אבותיכם גו" (מטות לב, ח ואילך).
90 להעיר ממשנ"ת בלקו"ש [המתורגם] ח"כ (ע' 263 ואילך) הנקודה המשותפת בין לוי ויוסף דשניהם היו למעלה משעבוד מצרים וענין הגלות (ומנשה הוא במקום יוסף – ראה שם ע' 266 ואילך). ע"ש.
91 ע"ד שינתנו הלויים ג' ערי המקלט שיתוספו בימי המשיח (רמב"ם שם רפי"ג) בארץ קיני קניזי וקדמוני (רמב"ם הל' רוצח שם), כבר ה' בעבר הירדן בכיבוש הראשון.

בעבר הירדן, הרי ממילא חלה גם על יהודים אלו החובה לתת חלק מנחלתם ללויים⁸⁴.

במילים אחרות: אין הכוונה, שהתורה קבעה מלכתחלה את מקום מגוריהם של חלק מהלויים דוקא בעבר הירדן, אלא שהתורה מחייבת את בני ישראל לתת חלק מנחלתם ללויים. ואין לשאול כיצד ייתכן שהלויים, שתפקידם לעבוד ולשרת במקדש, יגורו בעבר הירדן? שהרי, בסופו של דבר, לא כל הלויים עסקו באותו זמן בעבודה במקדש. כפי שרואים מעצם העובדה שניתנו להם ארבעים ושמונה ערים⁸⁵, "לשבת". יותר מכך: נאמר במפורש, שצריך לתת ללויים, "מגרש לערים סביבותיהם .. לבהמתם ולרכושם ולכל חיתם"⁸⁶, וייתכן שבין בני לוי היו גם אנשי מקנה⁸⁷, שמתאים להם לגור בעבר הירדן, ארץ מקנה.

84) ועד"י י"ל בפסוקים הטעם שנצטוו בני" לתת ממלקוח השבי דמלחמת מדין לאלעזר הכהן ולהלויים (מטות לא, כה"ל) – אף ש, לא יד' לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק (בביתוה. רש"י) ונחלה עם ישראל" (שופטים יח, א. וראה גם קרח יח, כ ובפרש"י. רמב"ם הל' שמיטה ויובל שם (מהשיעור דעש"ק זה – תשמ"ז)*) – כי החיוב ה' על בני" שהם יתנו ממחציתם ללויים (ועד"י מאנשי המלחמה – תרומת המכס לאלעזר הכהן), ע"ד שמהוייבים להפריש מעשר ללויים, ואי"ו בגדר לקיחת שלל. [ועפ"ז מתורצת הוספת הכתוב במטות שם, (ונתתה אותם ללויים) שומרי משמרת משכן ה" – דמאי קמ"ל כאן – אלא שזוהו טעם נתינת תרומת המכס ללויים, מפני שהם, שומרי משמרת משכן ה", וכמו שנאמר גבי מעשר (קרח שם, כא), ולבני לוי .. נתתי כל מעשר בישראל .. חלף עבודתם .. עבודת אהל מועד". וראה לקו"ש [המתורגם] חכ"ג ע' 248 הערה 55].
וראה ע"ד ההלכה – ראב"ד ובני" הרמב"ם שם. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 244 ואילך.
85) שהיו מפורדות בכל שבטי ישראל (פרשתנו שם, ת. ונפרטו ביהושע קאפיטל כא).
86) פרשתנו שם, ב"ג.
87) ראה בכורות ד, ב.

*) לכאורה י"ל דמלחמת מדין שאני. כי גם שבט לוי השתתף בהמלחמה (רש"י מטות לא, ד – מספרי שם) ולכן נטלו חלק בבזיה (וראה לשון הרמב"ם שם ד"ב. לקו"ש [המתורגם] חכ"ג ע' 248) אבל ע"ד הפשט אינו תירוץ מספיק לכאורה, כי הטעם (בפשוט"מ) לזה שאין להם חלק בבזיה אינו משום שאינם יוצאים למלחמה אלא משום ד, "אשר ה' נתחלתו יאכלו" (שופטים שם).

שבט מנשה, אבל כאשר חלק הארץ לשני השבטים, ראה שהיא ארץ גדולה יותר מן הראוי להם ובקש מי שירצה להתנחל עמם, והיו אנשים משבט מנשה שרצו בה, אולי אנשי מקנה היו, ונתן להם חלקם".
אך לכאורה, אין הדבר מובן. הרי משה רבינו לא היה מרוצה כלל מבקשת בני גד ובני ראובן, "יותן את הארץ הזאת .. לאחוז"י¹¹, ולא "הארץ אשר נתן להם ה'¹², עד כדי השוואתם למרגלים!¹³ ורק לאחר שהבטיחו, "ואנחנו נחליך חושים..."¹⁴ וקבלו זאת בתנאי כפול¹⁵ וכו', הסכים לכך משה רבינו –

ואם כך, תמוה מאוד: כיצד ייתכן שמשה רבינו יחפש מלכתחלה ויציע – "בקש מי שירצה להתנחל עמם", ולא לנחול ב, "ארץ אשר נתן להם ה'¹⁶, וזאת – מפני ש, היא ארץ גדולה יותר מן הראוי"¹⁷ עבור בני גד ובני ראובן!¹⁸
ועוד: מכך שבפסוק אין מוזכר כלל שחצי שבט המנשה רצו להתנחל בעבר הירדן, והם נזכרים רק בפסוק, "יותן להם משה..."¹⁹ מובן שהיה זה מצד משה בלבד²⁰, כנאמר בפסוקים בתלמוד ירושלמי, כדלעיל, "לא נטלו מעצמן".

גם אברבנאל שם. – בראב"ע שם (לב), ולא הזכיר ע"ע חצי שבט מנשה בעבוד היותו חצי השבט" (ועד"י בצרור המור בת' הראשון). ולכאורה אינו טעם מספיק.

- 11) פרשתנו שם, ה.
- 12) שם, ז.
- 13) שם, ח ואילך.
- 14) שם, יז ואילך.
- 15) שם, כט"ל. קידושין סא, א (במשנה). ובכ"מ.
- 16) ובפרט ע"פ דברי הרמב"ן עצמו (חקת כא, כא) "שאם לא בקשוהו ממנו בני גד ובני ראובן לא ה' מניח שם אדם אלא שתה' לחובה". ע"ש.
- 17) אף שהי' צ"ל "חלקים שוים" (רמב"ן שם, ובארוכה רמב"ן פינחס כו, נד) – למה יגרע מנשה שלא לנחול כולו בארץ כנען, והרי הייתה ארץ חצבי מה צבי כו' (כתובות קיב, א)!! ויתרה מזה – לכתחילה – היו גם לבני גד ולבני ראובן חלק בארץ.
- 18) בצרור המור מבאר שזה ה' "להגין עליהם (בני גד ובני ראובן) ולהצילם מצרתם" (כי זכות יוסף ה' עם כל השבטים. ע"ש) – וצריך ביאור, דאך יתכן לצוותם שלא להכנס "לארץ כנען לגבולותי" כדי להגין על בני גד כו' שרצו מעצמם להשאר בעבר הירדן? וראה לקמן סעיף ח ואילך ע"ד ערי הלויים בעבר הירדן.
- 19) וראה פרשתנו שם, לט"מ: וילכו בני מכיר .. הגלעדה וילכדוה יוורש גו' ויתן משה את הגלעד למכיר גו'.
20) ולהעיר גם מרלב"ג פרשתנו כאן.

א. "ותן להם... ולחצי שבט מנשה"

בפרשתנו¹ מסופר על בני גד ובני ראובן, שמפני שהיה להם, "מקנה רב", הם בקשו את האחוזה בעבר הירדן, אשר היתה, "ארץ מקנה". לבסוף הסכים לכך משה רבינו² – "ותן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחון... עוג..."³.

ומתעוררת השאלה: חצי שבט מנשה – מאן דכר שמיה?! בכל השיחות שבין משה רבינו לבין בני גד ובני ראובן אין מוזכר אף פעם שגם, "חצי שבט מנשה" השתתפו בבקשה להתנחל בעבר הירדן.⁴

בתלמוד ירושלמי⁵ נאמר לגבי הבאת בכורים, שיש הבדל בין נחלת בני גד ובני ראובן לבין נחלת חצי שבט מנשה: על נחלת בני גד ובני ראובן אי אפשר לומר, "אשר נתתה לי (ה')", כי "נטלתי מי מעצמי"⁷, ולכן, לדעת רבי יוסי הגלילי, לא הביאו משם בכורים, ואילו, "חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן" – "דויתן"⁸ להם משה וגו' כתיב, והן לא בחרו מעצמן בתחלה כמו בני ראובן ובני גד". ודרוש הסבר: אם, "הן לא בחרו מעצמן בתחלה", מדוע היציע להם משה רבינו נחלה בעבר הירדן?⁹

הרמב"ן¹⁰ מבאר, ש"מתחלה לא באו לפניו

- 1) מטות לב, א ואילך.
- 2) שם, כ ואילך.
- 3) שם, לג.
- 4) וגם בהתנאי, "אם יעברו גו" (שם, כט"ל) לא נזכר "חצי שבט מנשה" (ורק ביהושע א, יב"ג) נאמר, "ולחצי שבט מנשה גו' וכו' את הדבר גו'". ולהעיר מלשון רש"י (דברים ג, יח), "לבני ראובן וגד" (אלא שבמפרשי רש"י – שישולל בזה שאר בני"י). וראה רש"י פרשתנו שם, ז.
- 5) בכורים פ"א ה"ח (הובא גם בר"ש בכורים פ"א מ"י).
- 6) תבא כו, י.
- 7) ראה גם ספרי תבא שם, ג.
- 8) פני משה שם. ועד"י פ' במנשה הראשונה בכורים שם (ד"ה שאינה). – ובכמה מפרשים (וראה המובא ב, לאור ההלכה" (להרש"י זונין) שבהערה הבאה) עוד פירושים בדברי הירושלמי. ואכ"מ.
- 9) ולהעיר מפרש"י עה"ת (דברים ג, יג, וכן ברש"ם ב"ב נו, א) שנהלת מנשה בעבר הירדן, – "ארץ רפאים" (דברים שם) – היא אותה שנתי לאברהם" בבריית בין התורים (לך טו, יט). וראה המובא ב', "לאור ההלכה" ע' קסב. ואכ"מ.
- 10) פרשתנו שם, לג. ועד"י במושב זקנים שם. וראה

שיהודי הנמצא בגלות, מזכירה לו תמיד הגלות, שהוא שרוי במצב העולל להובילו לשכחת „בית אבי“, ועובדה זו עצמה מביאה לידי כך שלא ישכח. הוא חש שאין זה מקומו, אלא שמקומו בבית אביו המלך⁷¹.

וזהו ההבדל בין אפרים לבין מנשה: אפרים – על שם „כי הפרני אלקים בארץ עניי“⁷² – מראה על המעלה, „הפרני“, המושגת דוקא על ידי עבודה בתוך חשכת הגלות, „ארץ עניי“. ואילו מנשה, להיפך, אינו יכול להשלים עם הגלות, אלא הוא שרוי בתשווקה תמידית לשוב לבית אביו.

וכיון שהמצב האמיתי של הימצאות ב„בית אבי“ הוא רק במצב של גאולה אמיתית, שאין אחריה גלות, לכן ניתן דוקא למנשה חלק בארץ באופן המהווה דוגמא לירושת הארץ לעתיד לבוא.

ז. „המתאבל על ירושלים... רואה בשמחתה“

פרשת מטות נקראת תמיד בימי בין המצרים, ומכך מובן, שענין זה, שמנשה קיבל חלק בארץ בדומה לירושת הארץ לעתיד לבוא מפני געגועיו לארץ ישראל, קשור במיוחד לתקופה זו:

ימי בין המצרים הם תקופת אבלות על תחלת החורבן והגלות בכלל. ותחושה זו של האבלות על החורבן נובעת משלמות תחושה של „מנשה“, כאשר איננו יכולים לשכוח את „בית אבי“ ואנו שרויים בגעגועים תמידיים לשוב לירושת הארץ ולכל הכרוך בזה.

והרי „כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה“⁷³, כי, כאמור לעיל האבלות עצמה מבטאת את התשווקה והגעגועים לירושלים, ולפיכך ממלא אבינו שבשמים את תשווקתו של הבן, והוא „זוכה ורואה בשמחתה“,

בגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים⁷⁴, במהרה בימינו ממש.

* * *

(71) ראה ברכות ג, סע"א.

(72) מקץ שם, נב.

(73) תענית ל, ב. ב"ב ס, סע"ב.

(74) זכריה ח, יט. רמב"ם סוף הל' תעניות.

ח. ערי הלויים – בעבר הירדן?

לפי המוסבר לעיל, על הטעם לנתינת חלק בעבר הירדן לחצי שבת מנשה, ניתן להסביר ענין תמוה בפרשתנו, פרשת מסעי:

בפרשה⁷⁵ מסופר על הערים שקבע הקדוש-ברוך-הוא לתת ללויים „לשבת“, והתורה⁷⁶ מפרטת אותן – „את שש ערי המקלט... ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר“. ולאחר מכן מופיעה פרשת ערי המקלט⁷⁷, והתורה מציינת⁷⁸, שש ערי המקלט, היו „שש הערים... מעבר הירדן“, ושש – „בארץ כנען“.

ותמוה: כיון שאנו רואים שקבלת נחלה בעבר הירדן לא היתה רצויה, כפי שמובן מתוכחתו העזה של משה רבינו לבני גד ולבני ראובן, כיצד ייתכן שהקדוש-ברוך-הוא יצווה לתת ללויים ערים לשבת בעבר הירדן?!

ובודאי לא היה זה משום ששבת לוי חיפש מקום מקנה, שהרי על שבת לוי נאמר „וילוו עליך וישרתוך“⁷⁹, תפקידם הוא עבודה ושירות במקדש, ולא עיסוק במקנה.

אמנם, צריכות להיות ערי מקלט גם בעבר הירדן, והן נחוצות שם אף יותר מאשר בארץ כנען⁸⁰, אך לא משום כך צריכים הלויים לגור שם.

ט. ערי הלויים – מאת בני ישראל

בפשוט יש לומר: בציווי לתת ערים ללויים „לשבת“, מדייקת התורה⁸¹ ואומרת „צו את בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת“. כלומר, אין הכוונה שהערים ניתנות להם כנחלה מאת הקדוש-ברוך-הוא⁸², אלא מוטלת החובה על בני ישראל לתת חלק מנחלתם שלהם ללויים, כפי⁸³ שהם חייבים להפריש מעשר מתבואתם ופירותיהם וכדומה.

וכיון שבפועל קיבלו בני ישראל נחלה

(75) לה, א ואילך.

(76) שם, ו.

(77) שם, ט ואילך.

(78) שם, יד.

(79) קרח יח, ב.

(80) ספרי (ורשי) פרשתנו שם. מכות ט, סע"ב.

(81) שם, ב.

(82) ראה גם לקו"ש [המתורגם] חכ"ח ע' 142 והערה 67.

(83) ראה ראב"ד הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ו.

ב. נחלה בעבר הירדן – חיוב או שלילה?

כדי להבין זאת יש להקדים ולציין שאנו מוצאים במדרש²¹ אודות הרמזים בקרבנות הנשיאים לחנוכת המזבח, שפרטים רבים בקרבן מנשה היו קשורים לירושת הארץ, ואחד מהם הוא: ולזבח השלמים בקר שנים, כנגד שבת מנשה שנחלק לשנים ולקח ב' חלקים בארץ, חציו בעבר הירדן וחציו בארץ כנען.

מכך מובן, שנטילת חלק בעבר הירדן על ידי חצי שבת המנשה נחשבת למעלה, כפי שרואים שאר הרמזים בקרבנות הנשיאים²² מצביעים על מעלות שונות וענינים חיוביים.

יוצא מכך, שיש הבדל מהותי בין נחלת בני גד ובני ראובן לבין נחלת חצי שבת מנשה²³:

על נחלת בני גד ובני ראובן בעבר הירדן נאמר במדרש²⁴, שאף לאחר שבקשתם נענתה, נחשב הדבר כבלתי רצוי – „אתם חבבתם את מקניכם יותר מן הנפשות.. עליהם נאמר²⁵ נחלה מבוהלת...“.

ואילו לגבי חצי שבת המנשה, לא זו בלבד שלא היה זה פגם, אלא, להיפך, זהו ענין נעלה שקשור לקרבן מיוחד לה'!

ולפי זה יובן הדיוק בלשון המדרש „אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים.. וחבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל“²⁶, „... אלו בני ראובן ובני גד, אמר להם הקדוש-ברוך-הוא אתם חבבתם את מקניכם.. עליהם נאמר נחלה מבוהלת...“²⁴, ואין מוזכר כאן „חצי שבת מנשה“²⁷ – משום שחצי שבת מנשה לא נטלו חלק בעבר הירדן

(21) במדב"ר נשא פי"ד, ז.

(22) ולהעיר בקרבנות מנשה עצמו – ראה לעיל במדרש שם: ג' דורות.. שנטלו חלק בארץ.. יאיר.. שנטל חלק בארץ (ומכיון שלא היו לו בנים ליטול חלקו) – הקריבו חטאת.

(23) ולהעיר מאוה"ח מסעי לד, יד.

(24) במדב"ר ותנחומא סוף פרשתנו. לקו"ת בחוקות ג, ב. – וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח (ע' 191 הערה 6. ו"ש) שעיקר החסרון ה' (לא עצם הדבר שחיבבו ממנו, אלא) זה ש"ישבו להם חוץ מא"י. ע"ש.

(25) משלי כ, כא. פרש"י שם.

(26) במדב"ר פרשתנו פכ"ב, ז. ותנחומא שם ה.

(27) וכן לא הוזכר בפרש"י משלי שם. – אף שבפשוטות י"ל שנטק העיקר (ע"ד תי' הראב"ע הנ"ל).

מפני חובב ממון²⁸, כי אם היה זה ענין חיובי²⁹, ויותר מכך, לא הם עצמם בחרו זאת, כדלעיל, אלא משה רבינו בחר זאת עבורם.

ונדרש הסבר: מהי המעלה בהתנחלות בעבר הירדן?

וכן: מהדיוק בלשון המדרש²¹ – „כנגד שבת מנשה שנחלק לשנים ולקח ב' חלקים בארץ, חציו בעבר הירדן וחציו בארץ כנען“ – נראה, שהמעלה אינה כל כך בעצם קבלת הנחלה בעבר הירדן, אלא בכך ש„נחלק לשנים“.

ואין מובן: מהי המעלה בחלוקת נחלתם „לשנים“³⁰?

ובמיוחד כפי שמוצאים במקום אחר במדרש³¹, שהדבר נחשב כעונש – „מנשה גרם לשבטים לקרוע, לפיכך נתקרעה נחלתו, חציה בארץ הירדן, וחציה בארץ כנען“. אך מן המדרש שהוזכר לעיל לגבי קרבנות הנשיאים יוצא, שזהו ענין חיובי³².

ג. „ויראהו ה'...“

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

התורה מספרת³³, „ויראהו ה' – למשה רבינו לפני הסתלקותו – את כל הארץ... ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם... לזרעך אתננה הראיתך בעיניך...“ מובן שלא היה זה לשם ראייה בלבד, אלא ראיית משה

(28) ולהעיר, שהטעם המבואר בספרים (תפארת יהונתן פרשתנו לב, א), למה דוקא לשני שבטים הללו ה' מקנה רב – לא מצינו אצל מנשה. שהרי לא נזכר שלמנשה ה' „מקנה רב“ [וגם הרמב"ן כתב „אולי אנשי מקנה היו“ ובסוף פירושו כתב טעם אחר מדוע חצי שבת מנשה רצו לנחול בעבר הירדן. ע"ש]. וראה מלבי"ם ליהושע (כב, ח).

(29) ולהעיר מאוה"ח פרשתנו (ע' א'שלט) ועוד, דוה שבני גד ובני ראובן בחרו להיות רועי צאן הוא דוגמת עבודת השבטים שהיו רועי צאן כדי שיוכלו להיות תמיד בבחי' ביטול – דלא כעבודת יוסף (אבי מנשה) שעניני עוה"ז לא הטרדו אותו. ע"ש.

(30) ומה שגם הם, גלו תחלה מכל השבטים (במדב"ר ותנחומא (שבהערה 26) – ע"פ דה"א ה, כו) – י"ל שזה ה' (כפשוטו הפסוקים) מפני חטאם או (דה"א שם, כה).

(31) ראה ש"ך 'עז"ת פרשתנו (בשם מורה) שזה ה' „כדי שלא תשתכח האחוזה“. ע"ש.

(32) ומה שגם הם, גלו תחלה מכל השבטים (במדב"ר ותנחומא (שבהערה 26) – ע"פ דה"א ה, כו) – י"ל שזה ה' (כפשוטו הפסוקים) מפני חטאם או (דה"א שם, כה).

(33) כמו שמצינו בכמה ענינים. וראה הערה 28 בסופה.

(33) ברכה לד, א ואילך.

השפיעה וגרמה ל"קידוש"³⁴, כנאמר בגמרא³⁵ "כל שהראהו הקדוש-ברוך-הוא למשה (כדכתיב ויראהו ה...!) חייב במעשר".

אחד ההסברים לכך שדוקא משה רבינו צריך היה לראות, "את כל הארץ", ולגרום ל"קידוש" הוא:

כל הענינים הקשורים לעצם מציאותם של ישראל נפעלו על ידי משה רבינו. כפי שאנו מוצאים לגבי התורה, שמשם קיבל תורה מסיני ומסרה...³⁶, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני³⁷. וכפי שידוע הפתגם³⁸, ש"לא יהיה עוד הפעם מתן תורה". שהרי גם הדברים שמישיח ילמד את בני ישראל, כדברי רש"י³⁹, "סוד טעמיה ומסתר צפונותיה" (של התורה), ויותר מכך, כלשון המדרש⁴⁰ "תורה חדשה מאתי תצא" – כבר ניתנו במתן תורה⁴¹ על ידי משה רבינו, ומשיח יגלה זאת.

כך אנו מוצאים גם לגבי גאולת ישראל, שכל ענינה, ואף הגאולה העתידה, קשורים למשה רבינו⁴². וזהו אחד ההסברים לכך שלגבי הגאולה העתידה מדגישה התורה⁴³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכן בפסוקים נוספים⁴⁴ מושווית הגאולה העתידה לגאולת מצרים, כי למרות שהגאולה העתידה תהיה מושלמת יותר מגאולת מצרים⁴⁵, שהרי תהיה זו

(34) ראה צפ"ע (המלוקט) עה"ת שם (ובכ"מ) שראיית משה הייתה, לקדש הארץ. ע"ש. – וראה ע"ד פעולת ראיית משה ע"ד החסידות – ד"ה ואתנתן בלקו"ת ואה"ת (ר"פ ואתנתן). שעה"ת ח"ב חינוך (כס, סע"ב ואילך). ועוד.

(35) ב"ב נו, א ורשב"ם שם.

(36) ריש מס' אבות.

(37) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. ועוד

(38) ראה הנסמן בלקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 271 הערות (20, 21, ועוד).

(39) המשך תרס"ו ריש ע' כג. ע' תקמו. ועוד.

(40) ויק"פ פ"ג, ג (וראה רד"ל שם) – הובא בתרס"ו שם (ריש ע' כג). רמ"ז לח"ג רעו, ב. וראה חז"ל כג, רע"א.

(41) ראה המשך תרס"ו שם (ע' תקמו): הכל נמשך בהעלם.. כבר נכלל כו'.

(42) וכמחז"ל דמשה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון (ראה שמו"ר פ"ב, ו. ד"ב"ר ספ"ט. חז"ל רגג, א (ובהנסמן בהערה הבאה). ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב).

(43) מיכה ז, טו – הובא בחז"ל (רעו, ב. רעה, ב) ותקו"ו תכ"ב (סו, א) בקשר להגאולה ע"י משה.

(44) ישע"י יא, א (ובמפרשים שם). שם, טז. ועוד.

(45) נפלאות בערך יצי"מ (ראה אוה"ת נ"ך למיכה שם. ויש"נ).

גאולה נצחית ושלימה שאין אחריה גלות – בכל זאת גאולת מצרים, על ידי משה רבינו, היא השורש, והיא הנותנת כוח לגאולה העתידה⁴⁶.

ומשום כך גם ירושת ארץ ישראל, בהיותה ענין מהותי בקיומו של עם ישראל⁴⁷, בנוסף לכך שהיא חשובה ביותר לקיום התורה והמצוות, שרבות מהן תלויות בארץ⁴⁸ – קשורה לפעולת משה רבינו, ולכן, למרות ש"שמה לא תעבור"⁴⁹, בכל זאת צריך היה לפחות להיות, "הראיתך בעיניך"⁴⁹.

ד. נחלת שבט מנשה דומה לנחלה לעתיד לבוא

לגבי ירושת הארץ אנו מוצאים, שלעתיד לבוא יתחדש בכך חידוש מהותי – "ירחיב ה' אלקיך את גבולך"⁵⁰: בני ישראל לא יקבלו או רק את ארץ שבעת העממים, אלא גם את ארץ הקיני הקניזי והקדמוני⁵¹.

וכיון שכל הענינים הללו צריכים להגיע באמצעות משה רבינו, כאמור לעיל, שאף ה"תורה חדשה מאתי תצא", שיגלה משיח צדקנו, ניתנה על ידי משה – יש לומר, שגם ירושת ארץ הקיני, הקניזי והקדמוני, שלא נכללה ב"ויראהו ה"⁵², קשורה למשה רבינו⁵³.

ויש לומר, שזהו ההסבר לכך שמשם רבינו נתן חלק בעבר הירדן לחצי שבט מנשה, כי עבר הירדן הוא בדומה לענין של "ירחיב ה' אלקיך את גבולך", יש כאן תוספת ל"גבולך". שהרי, אף לפי הדעות⁵⁴, שגם עבר הירדן נכלל בארצות שהוכתחו לאברהם בברית בין

(46) ד"ה כימי צאתך תש"ח רפ"ב (סה"מ תש"ח ע' 164).

(47) ראה מכילתא בשלח טו, יז. תנחומא ראה ח. ועוד.

(48) לקו"ש [המתורגם] חכ"ה ע' 203.

(49) ראה ד"ה אל תצר לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ בדברים ח"א ע' ה ובהנסמן שם). – ולהעיר מספרי (ורש"י) עקב יא, יז (יח). רמב"ן אחרי יח, כה) בארוכה.

(50) ברכה שם, ד.

(51) פ' ראה יב, כ. שופטים יט, ח.

(52) ספרי ראה שם. רש"י שופטים שם. ב"ד ספמ"ד. רמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"ד (וראה שם הל' מלכים פ"א ה"ב). ועוד.

(53) ב"ב נו, א.

(54) ראה צפ"ע עה"ת (וראתה) ג. כו. האזינו לב, מט. ברכה שם, ד) שגם ג' האומות ראה משה (אלא – לא באופן של "ויראהו ה" כ"א רק, "הראיתך בעיניך"). ע"ש.

(55) ראה אנציקלופד' תלמודית ערך א"י (ע' הירדן) ויש"נ. לקו"ש ח"ג ע' 125 הערה 20 (וש"נ).

הבתרים, בכל זאת זוהי תוספת על "ארץ כנען לגבולותיה"⁵⁵, כפי שהם מפורטים בפרשה מסעי⁵⁶ – בדומה ל"ירחיב ה' אלקיך את גבולך".

ובמיוחד, כאשר בנוסף לכך שגם ארץ הקיני הקניזי והקדמוני – אדום מואב ועמון⁵⁷ – היא בתוך ובסמוך לעבר הירדן⁵⁸, הרי כיבוש ארץ סיחון ועוג כלל גם חלק מארץ עמון ומואב, כדברי חז"ל⁵⁹, "עמון ומואב טיהרו בסיחון".

ויש לומר שזהו ההבדל המהותי בין נחלת בני גד ובני ראובן, לבין נחלת חצי שבט מנשה:

נחלת בני גד ובני ראובן בעבר הירדן (א) באה עקב בקשתם שלחם, (ב) נבעה מכך ש"חבבו את ממונם", (ג) נעשתה באופן שהיו מוכנים לוותר לשם כך על חלקם בארץ "אשר נתן להם ה"¹².

ואילו אצל חצי שבט מנשה היה ההיפך מכך – את החלק בעבר הירדן נתן להם משה רבינו, ועל ידי כך היתה ירושת הארץ בכיאה הראשונה מעין ודומה לירושת הארץ לעתיד לבוא⁶⁰!

ומשום כך נתן זאת משה רבינו דוקא באופן של "חצי בעבר הירדן וחציו בארץ כנען"²¹ – כדי להדגיש, שאצל מנשה לא היה זה ויתור ח"ו על נחלה בארץ ישראל, שהרי יש להם חלק בארץ ישראל⁶¹, אלא זה בדומה לירושת הארץ לעתיד לבוא, שתהיה באופן של "נחלק לשנים": חלק מעם ישראל ינחלו בארץ שבעת העממים, וחלק – בארץ קיני קניזי וקדמוני.

(55) ל' הכתוב – מסעי לד, ב.

(56) שם, ג ואילך.

(57) רש"י לך טו, יט (מב"ר שם). רש"י דברים ב, ה. וראה ב"ב שם (וברשב"ם שם ד"ה תניא). ועוד. וראה ד"ה אל תצר לאדהאמ"צ שם ע' יוד ואילך (וראה בהנסמן בתחילת המאמר שם).

(58) הדיעות בזה ראה אנציקלופד' תלמודית שם. ויש"נ.

(59) ראה רמב"ן חוקת (כא, כא) הטעם שרצה משה להשאיר ארץ סיחון ועוג חרבה – כי "משה ה' יודע כי ישראל עתה לא יכבשו כל עשרה עממים וה' חפץ שיה' כל רכושם מעבר לירדן כו'". – ולהעיר מ"ה אל תצר שם ע' יא (בהמשך למ"ש שם שארץ מואב לא נחשב בכלל א"י), וכמ"ש בספרי (תבא כו, ג) אשר ה' נותן פרט לעבר הירדן שנלט מעצמך כו'".

(60) גיטין לת, א. ויש"נ. רש"י חקת כא, כו.

(61) להעיר מילקוט דוד פרשתנו (בשם מפרשים) דנתינת עבר הירדן, (חלק משאר האומות) לבני גד ובני ראובן היתה, (התחלה על לעתיד" כאשר בני יזכו, לירש את כל העולם". וראה סה"ש תש"נ ח"ב ע' 545 ואילך.

(62) ואודיבה – ורובם נחלו בארץ (רמב"ן פרשתנו שם, לג). – ולהעיר מ"שך עה"ת פרשתנו כאן ש,בנות החצי בא"י הם נשואות לאלו שבעבר הירדן כו'".

ה. שבט מנשה מיוחד בחיבתו לארץ

לפי זה יובן מדוע בחר משה לתת חלק בעבר הירדן דוקא לחצי שבט מנשה:

שבט מנשה נודע בחיבתו יתירה לארץ ישראל. כפי שאנו רואים בתורה לפני כן⁶² בסיפור על בנות צלפחד – "ממשפחות מנשה בן יוסף" – שחיבתן לארץ⁶³ היתה עד כדי כך, ש"ותעמודנה לפני משה .. וכל העדה..."⁶⁴, התנהגות שהיא, לכאורה, להיפך מ"כל כבודה בת מלך פנימה"⁶⁵, והן דרשו "תנה לנו אחוזה"⁶⁶. ותחושה זו של בנות צלפחד נבעה מחיבת הארץ המיוחדת של שבט מנשה בכלל⁶⁷, כפי שמוצאים לגבי קרבן מנשה בחנוכת המזבח, שפרטים רבים אצלו קשורים בנטילת חלק בארץ, כאמור לעיל בסעיף ב.

וכיון ששבט מנשה הצטיין בחבתו לארץ, בחר בו משה רבינו, שחלקו בארץ יבטא את ה"דוגמא" של ירושת הארץ לעתיד לבוא.

ו. מנשה – תשוקה לגאולה

יש להוסיף ולהסביר, לפי האמור מספר פעמים⁶⁸ לגבי המשמעות הרוחנית של עבודת מנשה, כנרמז בשמו "מנשה" – על שם "כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי"⁶⁹: שמו מזכיר ומראה שהוא נמצא במקום המשכיח, "את כל בית אבי", וזה עצמו מעורר אצלו רצון להינתק ולעלות, "בקפיצה"⁷⁰ ממצב זה – כך שתהיה לו תשוקה והחלטה שלא לשכוח, אלא להיות קשור ל"בית אבי".

משמעות הדבר בעבודה הרוחנית היא:

(62) פינחס כו, א ואילך.

(63) רש"י שם, א.

(64) שם, ב.

(65) תהלים מה, יד. הובא ברמב"ם הל' אישות פ"ג סה"א.

(66) פינחס שם, ד.

(67) ולהעיר מפרש"י שם כו, א: יוסף חבב את הארץ .. בנותיו חבבו כו' – ומהו מובן, שאצלן היתה חיבת הארץ יותר משאר נשי ישראל, אף שכולן, היו מחבבות את הארץ" (רש"י שם כו, טד).

(68) לקו"ש חט"ו [המתורגם] ע' 470 ואילך. ח"ב [המתורגם] ע' 266 ואילך.

(69) מקץ אמ, גא.

(70) שו"ת הפירוש דשם מנשה – כי נשני גו' (רש"י וישלח לב, לג. וראה לקו"ש חט"ו שם הערה 13).